

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŒEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Doç. Dr. İbrahim PAÇACI
ASÜ İslamî İlimler Fakültesi

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Yemek, içmek ve cinsî münasebete ek olarak, kendi fiiliyle ağız dolusu kusmak ve hacamat yapmak/yaptırmak dışında orucu bozan herhangi bir Őey hadislerde bulunmamaktadır (bk. İbn Mâce, Sıyam, 18; Ebû Dâvûd, Sıyam, 28; Tirmizî, Savm, 25). Buna karşılık, yıkanmak, ağza su almak (mazmaza), diş fırçalamak (misvak kullanmak), sürme çekmek, eşini öpmek, yağlanmak, koku sürünmek gibi pek çok Őeyin orucu bozmayacağı hadislerde yer almaktadır (bk. Buhârî, Savm, 24, 27; Müslim, Sıyam, 12; Tirmîzî, Savm, 29, 31, 76; İbn Mâce, Sıyam, 17; ...).

Fıkıh kaynaklarımızda orucu bozan Őeyler arasında yer alan **âmmeye** (baştaki derin yaraya) ve **câifeye** (karındaki derin yaraya) ilaç konulması, **hukne** yaptırılması gibi bazı hususlar, Hz. Peygamber döneminde de meydana gelmesine ve bütün Müslümanların bununla karşı karşıya kalma ihtimali bulunmasına rağmen, Peygamberimiz'den bunların orucu bozduğuna dair bir rivayet gelmemiştir.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Dinimiz, hasta olan ve tedavi sürecinde bulunan kişilerin oruç tutmamalarına ruhsat vermektedir. Bu nedenle, tedavisi devam eden kimseler, sağlıklarına kavuőup, tedavileri tamamlanıncaya kadar oruçlarını erteleyebilirler.

a) Astım hastalarının kullandığı sprej

Akciğer hastalarının kullandıkları sprejden, bir kullanımda 1/20 ml. gibi çok az bir miktar ağza sıkılmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı ağız ve nefes boruları cidarında emilerek yok olmaktadır. Bundan geriye bir miktarın kalıp tükürük ile mideye ulaőtıđı konusunda kesin bir bilgi de yoktur. Abdest alırken ağızda kalan su ile kıyaslandığında, bu miktarın çok az olduğu görölmektedir. Halbuki oruçlu, abdest alırken ağzına verdiği sudan geri kalan miktarın mideye ulaşması halinde orucun bozulmayacağı konusunda hadis (Dârimî, Savm, 21) ve İslâm bilginlerinin icma'ı vardır.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Ayrıca, misvaktan bazı kırıntılarının ve kimyevi maddelerin mideye ulaşması kaçınılmaz olduğu halde, Hz. Peygamber'in oruçlu iken misvak kullandığı, sahih hadis kaynaklarında yer almaktadır (Buharî, Savm, 27; Tirmîzî, Savm, 29). Diğer taraftan, “*kesin olarak bilinen, şüphe ile bozulmaz*” kaidesi gereğince, mideye ulaşıp ulaşmadığı konusunda şüphe bulunan bu şeyle oruç bozulmaz.

Bu itibarla astımlı hastaların, sağlığı oruç tutmalarına uygun olup başka bir hastalıkları da yoksa, rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürtülen oksijenli ilaç orucu bozamaz.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

b) Göz damlası

Uzman göz doktorlarından alınan bilgilere göre, göze damlatılan ilaç miktar olarak çok az (1 mililitrenin 1/20'si olan 50 mikrolitre) olup bunun bir kısmı gzn kırılmasıyla dıŐarıya atılmakta, bir kısmı gözde, göz ile burun boŐluĐunu birleŐtiren kanallarda ve mukozasında emilerek vücuda alınmaktadır. Damlanın yok denilebilecek kadar çok az bir kısmının, sindirim kanalına ulaŐma ihtimali bulunmaktadır. Bu bilgiler, yukarıdaki bilgilerle birlikte değerlendirildiğinde, göz damlası orucu bozmaz.

c) Burun damlası

Tedavî amacıyla burna damlatılan ilacın bir damlası, yaklaŐık 0,06 cm³ tür. Bunun bir kısmı da burun çeperleri tarafından emilmekte, çok az bir kısmı mideye ulaŐmaktadır. Bu da, mazmazada olduğu gibi ma'fuv kapsamında değerlendirilebilir.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

d) Dil altı

Bazı kalp rahatsızlıklarında dil altına konulan ilaç, doğrudan ağız dokusu tarafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu ilaç ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir Őey ulaşmamaktadır. Bu itibarla, dil altı kullanmak orucu bozmaz.

e) Kulak damlası ve kulağın yıkattırılması

Kulak ile boğaz arasında da bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, su veya ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç veya kulağın yıkattırılması orucu bozmaz.

Kulak zarında delik bulunsa bile, kulağa damlatılan ilaç, kulak içerisinde emileceğı için, ilaç ya hiç mideye ulaşmayacak ya da çok azı ulaşacaktır. Daha önce de belirtildiğı gibi, bu miktar oruçta affedilmiştir. Ancak kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkattırılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, orucu bozacak kadar suyun mideye ulaşması halinde oruç bozulur.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

f) Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek

Endoskopide, midedeki hastalığı tespit amacıyla mideyi görüntülemek veya mideden parça almak için ağız yoluyla mideye tıbbî bir cihaz sarkıtılmakta ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonoskopide ise, kolonlardaki hastalığı teşhis etmek amacıyla, bağırsak içini görüntülemek veya parça almak için makattan bağırsaklara cihaz gönderilmekte ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonoskopide, hemen daima, endoskopide genellikle, incelenecek alanın temizliğini sağlamak amacıyla cihaz içinden su verilmektedir.

Endoskopi veya kolonoskopi yaptırmak; makat veya ferçten ultrason çektirmek; yeme, içme anlamına gelmemekle birlikte, cihaz içinden su verilmesi sebebiyle oruç bozular. Ancak söz konusu işlemlerde sindirim sistemine su, yağ ve benzeri gıda özelliği taşıyan bir madde girmemesi durumunda endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozmaz.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

g) İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması

İdrar kanallarına giren cihazlar veya akıtılan ilaçlar orucu bozmaz.

i) Anestezi

Anestezi acı ileten sinir yolları üzerinde iletimin değişik seviyelerde engellenmesidir. **Lokal, bölgesel** ve **genel anestezi** olmak üzere, üç türlü anestezi vardır. Küçük ameliyatlarda ameliyat bölgesinin yakın çevresine iletimi engelleyen ilaçların verilmesi ile oluşan anesteziye **lokal anestezi** denir. Vücudun daha geniş bölgeleri, örneğin belden aşağısı veya bir yarısı iletimin omurilik düzeyinde engellenmesi için omuriliğe veya omuriliğe varmadan geniş bir sinir grubunun oluşturduğu bağlantı yerleri üzerine ilaç verilerek oluşturulan anesteziye **bölgesel anestezi** denir. Hastanın uyutulup ağrının duyulması beyin düzeyinde engellenirse bu tür anesteziye **genel anestezi** denir.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Anestezi, nefes yolu veya iğne ile vücuda ilaç verilerek oluşturulmaktadır. Nefes yolu veya iğne ile yapılan anestezi, mideye ulaşmadığı gibi, yeme-içme anlamı da taşımamaktadır. Ancak bölgesel ve genel anestezide, acil durumlarda ilaç ve sıvı vermek amacıyla damar yolu açılarak, bu açıklık işlem süresince serum vermek suretiyle sağlanmaktadır. Bu itibarla, lokal anestezi, orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anestezide serum verildiği için oruç bozulur.

j) Fitol kullanmak, lavman yaptırmak

Ağrı kesici, ateş düşürücü olarak veya diğer bazı amaçlarla makattan; mantar ve bazı kadın hastalıklarının tedavisinde ferçten fitil kullanılmaktadır. **Lavman**, tıbbî operasyon öncesi veya kabızlıkta kalın bağırsak da bulunan dışkıının, anüsten içeriye, sıvı verilerek dışarı çıkarılmasıdır.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Sindirim sistemi, ağızla başlayıp anüsle sona eren, sindirim borusu ile sindirim bezlerinden oluşur. Sindirim ince bağırsaklarda tamamlanır. Kalın bağırsaklarda, sadece su, glikoz ve bazı tuzlar emilmektedir. Kadının ferri ile sindirim sistemleri arasında bir bağlantı bulunmamaktadır.

Bu itibarla kadınların fercinden kullanılan fitiller, orucu bozmaz. Makattan kullanılan fitiller ise, her ne kadar sindirim sistemine dahil olmakta ise de, sindirim ince bağırsaklarda tamamlandığı, fitillerde gıda verme özelliğı bulunmadığı ve makattan fitil almak yemek ve içmek anlamına gelmediğı için, orucu bozmaz.

Lavman yaptırmak konusunda ise, iki durum söz konusudur; kalın bağırsaklarda su, glikoz ve bazı tuzlar emildiğı için, gıda içeren sıvının bağırsaklara verilmesi veya orucu bozacak kadar su emilecek şekilde verilen suyun bağırsakta kalması durumunda oruç bozulur. Ancak, suyun bağırsaklara verilmesinden sonra bekletilmeyip bağırsakların hemen temizlenmesi durumunda oruç bozulmaz.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

k) İğne yaptırmak, hastaya serum ve kan vermek

İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kullanılıő amacına göre değerlendirilebilir. Ağrıyı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi amaçlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar. Hastaya serum veya kan verilmesi de, aynı hükme tabidir.

l) Biyopsi yaptırmak

Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozmaz.

m) Merhem ve ilaçlı bant

Deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcal damarlar yoluyla vücuda sürülen yağ, merhem ve benzeri Őeyler emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emiői, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu yeme içme anlamına da gelmemektedir.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

n) Diyaliz

Böbrek yetmezliği hastalarına uygulanan diyaliz, periton diyalizi, hemodiyaliz olmak üzere iki çeşittir.

Periton diyalizi, karın boşluğuna verilen özel bir solüsyon aracılığı ile, hastanın kendi karın zarı kullanılarak kanın zararlı maddelerden arındırılması ve sıvı dengesinin sağlanması işlemidir. Hemodiyaliz ise, kanın vücut dışında bir makina yardımı ile temizlenip vücuda geri verilmesi işlemidir. Kan bir iğne aracılığı ile hastanın kolundan alınır. Hemodiyaliz makinası, diyalizör denen bir filtreden kanı sürekli geçirerek zararlı maddeleri ve fazla suyu filtre eder. Filtre edilen temiz kan ikinci bir iğne ile hastanın damarına geri verilir. Bu işlem yapılırken bazen, gıda içerikli sıvı verilmesi gerekmektedir.

Buna göre hastaya herhangi bir sıvı maddesi verilmeden gerçekleştirilen hemodiyalizde oruç bozulmaz. Diğer diyaliz çeşitlerinde ise, vücuda gıda içerikli sıvı verildiği için oruç bozulur.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

o) Anjiyo yaptırmak

Halk arasında anjiyo olarak bilinen operasyon, teŐhise yönelik (anjiyografi) ve tedaviye yönelik olarak uygulanmaktadır. Anjiyografi vücut damarlarının görüntülenmesi demektir. Damar içine damarların görünür hale gelmesini sağlayan ve kontrast madde olarak tanımlanan ilaç verilerek, anjiyogram adı verilen filmler elde edilir. Anjiyografi sayesinde organları besleyen damarlar görüntülenerek damar hastalıkları veya bu damarlardan beslenen organlara ait tanı koydurucu bilgiler edinilir. Tedaviye yönelik olarak uygulanan anjiyonun klasik yöntemi anjiyoplastidir. Bu ise, dar veya tam tıkalı damarların balon ya da stent denilen özel araçlarla tekrar açılması için yapılır.

Bu bilgiler ışığında gerek anjiyografi, gerekse anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından, oruç bozulmaz.

ORUCU BOZAN/BOZMAYAN ŐEYLER VE TEDAVİ YÖNTEMLERİ

p) Kan vermek

Kan vermenin orucu bozup bozmayacağı konusunda, Hz. Peygamber'den rivayet edilen “*Hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulur.*” (Ebû Davûd, Sıyam, 28) hadisinden hareketle bazı İslâm bilginleri kan vermekle orucun bozulacağını söylemişlerdir. Din bilginlerinin çoğunluğu ise, Hz. Peygamber'in oruçlu iken hacamat olduğuna dair rivayeti (Buhârî, Savm, 32; Ebû Dâvûd, Sıyam, 29) esas alarak kan vermenin orucu bozmayacağını söylemişlerdir.

Bu iki hadis ve diğer rivayetler birlikte değerlendirildiğinde, “*Hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulur.*” hadisinin “*hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulma tehlikesiyle karşı karşıyadır.*” şeklinde anlaşılmalıdır. Zira hacamat yapan kişi emerek kanı aldığı için boğazına kan kaçma ihtimali, hacamat yaptıranın ise zayıf düşeceğinden yeme içme zorunda kalma ihtimali bulunmaktadır. Nitekim Enes b. Malik de, hacamat yaptıranın oruçluyu zayıf düşüreceğinden dolayı hoş karşılanmadığını söylemiştir (Buhârî, Savm, 32).

TEŐEKKÜR EDERİM...

<http://www.ibrahimpacaci.com.tr>

ipacaci@hotmail.com